

Kartanje je staro koliko i civilizacija

KARTANJE JE POČELO U EGIPTU JOŠ 2500. PRIJE KRISTA, U EUROPU SU GA DONIJELI KRIŽARI U 13. STOLJEĆU NOVE ERE, A NAJSTARIJI DOKUMENT O KARTANJU U NAS POTJEČE IZ 1272. PRVA PRAVILA O KARTAŠKIM IGRAMA OBJAVIO JE FRANJO VALIĆ 1920. GODINE, A 15-AK GODINA POSLIJE TOGA HRVATSKA JE VEĆ IMALA JAKU BRIDŽ REPREZENTACIJU

Piše **Slavko Krešo Mrkoci**

Razvoj karata od prakarata do današnjih igraćih karata trajao je nekoliko tisuća godina. Realno, može se tvrditi da je kartanje počelo u Egiptu 2500. godine prije Krista. U to je vrijeme već bila poznata izrada kartona, materijala od kojeg su se izrađivali tanki listovi što su zadržavali prvobitan oblik, a u ruci ih se istovremeno moglo više držati. Kao i danas, oslikavala se samo jedna strana karte. To je strana koja otkriva njezin indentitet (lice), a poledina je kod svih karata bila ista. Osnovna svrha karata kod Egipćana bilo je određivanje puta, odnosno proricanje zagrobnog života i budućih događaja u ovozemaljskom životu. Prakarte su bile vlasništvo vrhovnih svećenika i temelj njihove moći, a proricanje, koje je s prakartama bilo vrlo vjerodostojno, osnova je tadašnjega, a i današnjeg tarota.

Kada su Perzijanci u 7. stoljeću prije Krista osvojili Egipat, djelom su prihvatili i kartanje. Sredinom 8. stoljeća na Sredozemlje i Bliski istok prodrli su Arapi, koji poznaju razne kartaške igre, a budući da su znali proizvoditi papir, kartanje se širilo na području koje su osvojili. U križarskim ratovima i pomorskim prometom dolazilo je do prožimanja kultura, pa je tako i kartanje stiglo u Europu. Iz 13. stoljeća potječu

dokumenti i publikacije što svjedoče o kartanju u Veneciji, Firenci, Baselu i Bernu.

Prvi 'kartenmaleri'

Najstariji dokument o kartanju u nas pronađen je u arhivu grada Trogira. Iz 1272. godine je i odnosi se na građanina Valentina Petrija. Osim presude da mora platiti troškove života tijekom dvije godine nekom svom sugrađaninu, prijetila mu je i veća kazna *ako bude igrao hazardne igre ili druge igre s kartama ili bude li učinio krađu ili prijevaru...*

Kartanje se spominje i u statutima jadranskih gradova u srednjem vijeku, uglavnom u negativnom kontestu. Pri adaptaciji grada Ozlja 1929. godine, ispod žbuke su pronađene četiri karte za tarok iz 1740. godine. Smatraju se najstarijim kartama u nas i čuvaju se u Hrvatskom povijesnom muzeju. Početkom 19. stoljeća često se na području grada Zagreba govori o 'kartenmalerima', tj. proizvođačima karata. Emil Hirschfeld iz Bremena kupio je 1835. od Franje Rudolfa knjižarski posao te tvornicu igraćih karata u Dugoj ulici u Zagrebu.

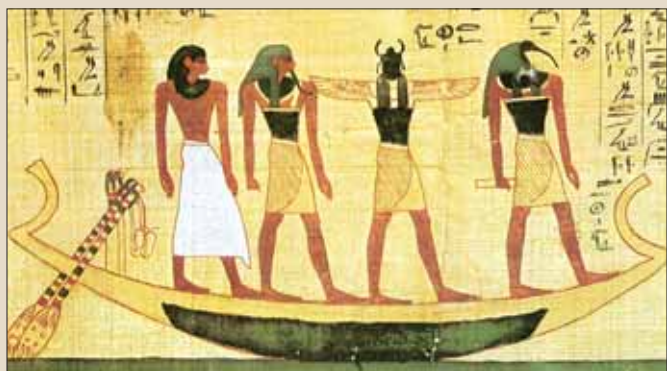
Narod igra razne zabavne igre na karte

Potkraj 19. stoljeća naši proizvođači polako nestaju jer ne mogu izdržati veliku konkurenciju stranih proizvođača, naročito Austrijanaca i Talijana, pa naši knjižari sve više prodaju karte uvezene iz inozemstva. Nisu pronađena objavljena pravila i uputa za kartanje, ali to nije nimalo smetalo širenju raznih kartaških igara u nas usmenom predajom. To je, daka-

Gore:
Rukom oslikane francuske karte s početka 15. stoljeća. Već se pojavljuju i francuske kartaške boje

Lijevo:
Bog Thot, u liku ptice Ibis, na krmi sunčane barke određuje put u zagrobni život faraona na osnovi zapisa s prakarte, koju drži u desnoj ruci

Lijevo:
Državno prvenstvo u
bridžu 1985. godine

Dolje:
Logoraške karte:
pik dečko s portretom
Borisa Erdeljija,
pik as - potpis slikara
Tomislava Fazekaša

ko, dovodilo do mnogih varijacija jedne te iste igre, ali i do stalnih nesporazuma.

Ti su razlozi nagnali našeg doajena kartaških pravila, Franju Valića, da 1920. u Zagrebu i Osijeku prvi objavi pravila kartaških igara pod nazivom *Pravila komersnih* (tj. zabavnih) *igara na karte*. Napisana su kratka pravila za *pignet*, *šnapse*, *preferanca*, *alsoš*, *dardl*, *žandar*, *tarot*, *rumi* (remi) i *bridge-rumi* (remi). U predgovoru knjige autor je napisao da kod nas, kao i u većini država u Europi, narod mnogo igra razne zabavne igre na karte u privatnim društvima i klubovima, a najviše u kavanama i gostionama.

Prva knjiga o bridžu

Oskar Ključec objavio je 1926. godine *Igre i vještine s kartama*, a 1932. Petar I. Lučić objavio je prvu knjigu o bridžu. Radi kartaškog druženja u igri marijaš, ugledni građani Krapine osnovali su potkraj 19. stoljeća Građanski marijaški kartaški klub, prvi kartaški klub u nas. Članovi kluba su vrijeme provodili u igri u prostorijama Starog grada.

Dana 14. veljače 1907. slavio se rođendan Staroste (čelnika) društva Valentina Berca. Tom prilikom uručena mu je spomenica s potpisima tridesetak članova. Zanimljiv je sastav članova društva - pretežno su to bili trgovci i obrtnici te gostioničar, bilježnik i načelnik grada. Uglavnom je bio zastupljen srednji stalež koji je imao vremena za zabavu.

Pojava najpopularnije kartaške igre

Poslije prvog svjetskog rata u Hrvatskoj se intenzivno počeo igrati bridž, koji se igra sa 52 karte. Igraju dva protiv dva igrača i ekipno (šest igrača). Igra se zasniva na licitaciji, uz vrlo složena pravila. Pobjeđuje stranka koja prva postigne rubber (60 poena u dvije partije). Prvi klub, Prvi zagrebački bridge klub, utemeljen je 2. kolovoza 1934. godine. Klupske prostorije bile su na Jelačićevom trgu 7, a od 1935. u Jurišićevoj 1. U prosincu 1934. osnovan je Bridge klub *Culberston*.

Natjecanja su se održavala u hotelu Esplanda, kavani Corso, Trgovačkom i Ruskom domu. U sastavu državne

bridž reprezentacije u prijeratnom razdoblju nastupali su isključivo zagrebački igrači. Na EP 1935. nastupili su Geza Klein, Artur Bader, Julijus Klein, Lav Singer i Milan Spitzer. Osvojili su drugo mjesto, a na svjetskom prvenstvu godinu dana poslije bili su treći.

Osnovan Hrvatski bridž savez

Nakon drugog svjetskog rata pod utjecajem ondašnje ideologije bridž je smatran aristokratsko-buržujskom igrom. Sportski bridž klub *Zagreb* započeo je radom 1966., a dvije godine kasnije u Zagrebu je utemeljen Bridž savez Jugoslavije. Kasnije su osnovani bridž klubovi u Karlovcu, Puli, Rabu, Rijeci, Samoboru i Splitu.

Hrvatski bridž savez osnovan je 7. rujna 1991. u Zagrebu, u članstvo European Bridge League (EBL) primljen je 1. ožujka 1992, a u World Bridge Federation (WBF) 6. svibnja 1992. godine. Na EP 1998. u mješovitim sastavima hrvatska bridž reprezentacija osvojila je treće mjesto. Bridž savez koordinira radom dvadesetak klubova u Zagrebu, Dubrovniku, Puli, Karlovcu, Poreču, Rabu, Rijeci, Splitu, Vukovaru i Zadru.

Literatura

1. Ključec, O. (1926). *Igre i vještine s kartama*. Zagreb: L. Hartman - S. Kugli.
2. Mrkoci, S. K. (1996). *Mala povijest kartanja*. Zagreb: Vlastita naklada.
3. Valić, F. (1920). *Pravila komersnih igara na karte*. Zagreb i Osijek.